

یادداشت

هدف گذاری ایجاد شغل در مناطق روستایی

کاظم فرج‌اللهی

کارشناس حوزه کار

امکان مهاجرت معکوس از شهر به روستا به شرط توفیق دولت‌ها در حوزه ایجاد فرصت‌های شغلی گسترده در مناطق روستایی و استفاده از ظرفیت گسترده موجود در هر منطقه در راستای خلق اشتغال مرتبط با توان نیروی انسانی و جغرافیایی مربوطه، وجود دارد. در واقع بازگشت بخشی از جامعه مهاجرت کرده به شهرها در دهه‌های گذشته، صرفاً با برنامه‌ریزی و هدف گذاری در گسترش اشتغال ایجاد ی امکان پذیر است؛ این مهم در صورت وقوع اتفاق مثبتی برای جامعه به‌ویژه در حوزه کار و تولید محسوب می‌شود.

این در حالی است که به دلیل اشتغال در شهر، بسیاری از اهالی روستاهای نزدیک به مناطق شهری، شب و روز در مسیر بین شهر و روستا در حال ترددند و اشتغالزایی در این مناطق امکان کاهش این ترددها را به دنبال دارد. البته این کار نیازمند ملزوماتی است که باید مهیا شود.

در مجموع باید گفت به دنبال ایجاد اشتغال، امکان بازگشت مهاجران به روستاها به‌صورت طبیعی وجود دارد و این افراد در واقع مهاجرت روزه به شهرها را تجربه می‌کنند. همچنین با توجه به بیکاری بخشی از افراد ساکن حاشیه شهرها که احتمالاً جامعه روستایی ساکن شهرها را نیز شامل می‌شود، یکی از راهکارهای حل این چالش، توسعه اشتغال روستایی، ایجاد جذابیت سکونت در این مناطق و هموار کردن مسیر مهاجرت معکوس است. در راستای ایجاد اشتغال گسترده به‌ویژه در حوزه اشتغال روستا و بستر سازی تحقق مهاجرت معکوس باید تلاش در دوری از شعار زدگی داشت؛ در این ارتباط دولت‌ها در دهه‌های اخیر اهتمام جدی به این موضوع نداشته‌اند. در واقع تأثیر اشتغال ایجاد ی در بخش‌های گوناگون به‌طور خاص در حوزه مشاغل روستایی باید در حوزه‌های مختلف نظیر کسب و کار، تولید، اقتصاد و تأمین اجتماعی مشخص باشد. البته در حوزه اشتغالزایی گسترده در مناطق روستایی نیازمند تعریف پروژه‌های معین با هدف گذاری مشخص و با استفاده از ابزار، امکانات و ظرفیت‌های پیدا و پنهان این مناطق هستیم و با وجود این بستر، می‌توان تعریف و تحلیل دقیق تری را برآورد اقدامات اشتغالزا و اثر گذاری آن بر جامعه روستایی ارائه داد.

به‌طور کلی مناطق روستایی امکان رشد و توسعه در بخش‌های مرتبط با تولید و اشتغال به‌ویژه در حوزه‌های تخصصی کشاورزی، دامپوری و گردشگری را دارند اما امکان توسعه روستایی با توجه به ظرفیت هر منطقه متفاوت است.

به عنوان نمونه بسیاری از روستاها به‌طور خاص در استان‌های شمال کشور به واسطه امکانات آبی و وضعیت هوایی مناسب با فعالیت‌های کشاورزی و دامداری یا خروج از فضای سنتی کار و بهر مندی از امکانات صنعتی جدید امکان ایجاد اشتغال گسترده را دارند. حتی زمینه و ظرفیت ایجاد یا گسترش صنایع خُرد در مناطق روستایی کشور وجود دارد و این مهم نیازمند برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه گذاری است. آسیب به مشاغل صنعتی و فعالیت در این حوزه یکی از چالش‌های حوزه اشتغال در دهه‌های گذشته لقب گرفته و در نقطه مقابل در این سال‌ها امکان بازیابی این شغل‌ها و توسعه اشتغال در مناطق روستایی به اندازه لازم فراهم نشده است. در شرایط امروزی در حالی مهاجرت از مناطق روستایی، پیرامونی و شهرهای با امکانات کمتر به شهرهای دارای زیرساخت انجام می‌شود که شهرهای بزرگ در این وضعیت علاوه بر تجربه بیکاری، نیازمند تزریق نیروی کارند. از نگاه دیگر مهاجرت بیشتر کار جوان روستایی و پیرامونی به شهرهای بزرگ و مناطق برخوردار را می‌توان عامل ایجاد وضعیت نامناسب اقتصاد و اشتغال در این مناطق و زمینه برهم خوردن تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار محسوب کرد. سکونت بسیاری از مهاجران در مناطق حاشیه شهرهای بزرگ مشکلات موجود در این مناطق را افزایش می‌دهد. در واقع این افراد خواهان ورود به بازار کاری هستند که در آن، عرضه بسیار بیش از تقاضاست و کارگران در این شرایط مجبورند به دلیل فرار از بیکاری دستمزدهای پایین‌تر از میانگین را تجربه کنند.

بیمه‌شدگان را جذب می‌کنند، گفت: «محاسبات دقیق بیمه‌ای و ضرب پستیبنایی با در نظر گرفتن شاخص‌های تأثیر گذار برای بیمه‌شدگان لحاظ شده است. شاغلان در شهرهای زیر ۲۵۰ هزار نفر، روستاییان و عشایر می‌توانند عضو این صندوق شوند و متناسب با سطح درآمدی از ۵۰ تا ۱۵۰ هزار تومان در ماه حق بیمه پرداخت کنند.» او با تأکید بر اینکه سطوح درآمدی صندوق در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب به‌طور میانگین ۵۷ و ۶۰ درصد افزایش یافت، گفت: «سطوح درآمدی غیر از مستمری بگیران است، سطوح درآمدی عددی است که بر اساس درآمدها مشخص می‌شود و هر بیمه‌شده‌ای پنج درصد حق بیمه می‌دهد.»

برقراری اضافه کرد: «همچنین نرخ تمدید بیمه بر ازان در سال گذشته به ۸۳ درصد رسید و این وضعیت را امسال نیز دنبال می‌کنیم.» آنچه مشخص است، رونق اقتصادی روستاها مسیر خود را باز یافته و آنچه می‌تواند این مسیر را هموار سازد، ارائه برنامه‌های مدون در این راستاست. با توجه به داده‌های مربوط به اشتغالزایی در روستا، افزایش تهسیلات این حوزه و رشد بیمه‌شدگان روستایی و شاغل در بخش‌های مختلف کشاورزی و دامداری به نظر می‌رسد اشتغالزایی روستایی با رونق اقتصاد روستاها در حال اوج گیری است.

باغداری تمایل پیدا کرده، در برخی موارد نیز تغییر نوع و الگوی کشت صورت گرفته است.»
او با اشاره به این نکته که تغییر راهبر دواظهار نظر‌های کارشناسی در حوزه تأمین منابع آبی و تحولات حوزه تغییر الگوی کشت، امکان احیای وضعیت اشتغال و تولید را فراهم می‌کند، گفت: «کنکته اینجاست که این مهم به شکل مناسب محقق نشده است. دولت و نهادهای مرتبط با حوزه‌های تخصصی فعالیت‌های روستا نظیر جهاد کشاورزی و کارشناسان و تصمیم گیران این بخش با استفاده از علم و دانش روز امکان ارائه مشاوره و تغییر راهبرد در روستاها را دارند و در این شرایط پرسش این است که آیا در این باره اقدامات مؤثر صورت گرفته است؟»

پیشگیری از مهاجرت مقدم بر بازگشت به روستا

این کارشناس حوزه کار و اشتغال در ادامه بیان کرد: «به‌طور قطع حتی با وجود توسعه کسب و کار در مناطق روستایی امکان بازگشت مهاجر به روستاها بسیار اندک است. به این دلیل فرهنگ غالب در نقاط شهری و سازگاری و سازش افراد با زندگی شهری کمتر فردی را مجاب به حضور دوباره در روستاها می‌کند. با توجه به سختی بسیار شکل گیری مهاجرت معکوس، مأموریت و هدف اساسی در راستای توسعه روستاها باید بر پیشگیری از مهاجرت‌های جدید به شهرها متمرکز باشد.»
او توضیح داد: «دسترس پذیری و استفاده از پدیده‌های مدرن و امکان بهره‌مندی از ظرفیت‌های موجود در شهرها نظیر اماکن ورزشی و تفریحی و تمایل به استفاده از امکانات آموزشی و دانشگاهی نیز بخشی از مجموعه دلایل مانع برای بازگشت مهاجران به روستاها محسوب می‌شود.» حاج اسماعیلی اضافه کرد: «در واقع به جای اندیشیدن به مهاجرت معکوس با وجود تمام چالش‌ها و موانع این رویه، باید مهیا کردن بستر زندگی، اشتغال و تولید در روستاها و توسعه این مناطق را مورد توجه قرار داد و زمینه کاهش مهاجرت را فراهم کرد. در واقع باید جلوگیری از مهاجرت‌ها را با استفاده از توسعه بستر امکانات دنبال کنیم.»

با هموار کردن پیشران‌های اقتصادی رخ خواهد داد

چراغ سبز اشتغال روستایی

در حوزه کشاورزی و دامداری دارند. در روستاها طرح‌های خرد و متوسط در قالب تولیدی و صنعتی ایجاد شده که امنیت غذایی کشور را تأمین می‌کند.

هدف گذاری تعهد اشتغال

امسال نیز تعهد دولت در حوزه اشتغال با اختصاص تسهیلات از منابع مختلف به‌ویژه تبصره (۱۸)، قانون اشتغال پایدار روستایی و تسهیلات تکلیفی و تلفیقی هدف گذاری شده است. امروزه روستاها به عنوان پیشران‌های توسعه کسب و کارهای کوچک و متوسط شناخته می‌شوند و در صورتی که رفع موانع و بحران‌های زیست محیطی و تأمین آب در ایجاد فرصت‌های شغلی در روستاها مورد اهتمام قرار گیرد، در آینده شاهد نقش اقتصاد روستاها در بهبود اقتصاد کشور خواهیم بود.

رشد ۷۰ درصدی سطوح درآمد روستایی

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر یکی از صندوق‌های زیرمجموعه وزارت کار است که با برنامه‌های راهبردی و اقتصادی در دولت سیزدهم سطوح درآمدی بنا به آخرین داده‌های این صندوق، از زمان استقرار دولت سیزدهم بیش از ۶۱۰ هزار نفر بیمه‌شده جدید جذب این صندوق شده‌اند که این آمار در طول عمر صندوق بی‌سابقه بوده است. بیت‌الله برقراری، مدیرعامل صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر با عنوان اینکه جمعیت هدف صندوق یک‌سوم جمعیت کشور است، گفت: «از حدود ۳۰ میلیون نفر جمعیت عدد خالصی که به دست آمده بین ۱۰ تا ۱۰ میلیون نفر است که باید زیر چتر بیمه‌ای قرار گیرند. این در حالی است که در گذشته اقدام مناسبی برای عضویت روستاییان و عشایر در صندوق صورت نگرفته بود.»

او اضافه کرد: «روستاییان امنیت غذایی کشورمان را تأمین می‌کنند، از این‌رو باید مورد توجه قرار گیرند و چتر بیمه‌ای به‌صورت متوازن برای آن‌ها فراهم شود.»

شرایط شاغلان روستایی برای پوشش بیمه‌ای

مدیرعامل صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر، با تأکید بر اینکه این صندوق در هشت سطح درآمدی

مدت شاغل شده‌اند.
۹۰۰ طرح نیمه تعطیل و راكد در روستاها نیز با همت دولت سیزدهم به چرخه تولید بازگشته و حدود ۶۷۰ هزار اشتغال را رقم زده است. ضمن اینکه ده هزار طرح روستایی امسال به ارزش ۱۰ هزار میلیارد تومان در سراسر روستاهای کشور به بهره‌برداری می‌رسد که اشتغال قابل توجهی را رقم خواهد زد.

روند افزایشی سهم روستاها در اقتصاد

بر اساس آخرین آمار از مجموع خدمات اشتغال کشور ۴۰ درصد به روستاها اختصاص دارد که توسط نهادهای مختلفی از جمله معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور، وزارتخانه‌های کار و جهاد کشاورزی، سازمان جهاد سازندگی، بنیاد مستضعفان و برکت، کمیته امداد امام خمینی (ره)، صندوق کارآفرینی امید و سایر نهادهای صورت می‌گیرد. کریمی بیانوند پیش از این با بیان اینکه در سال ۱۴۰۱ بیش از ۴۰ درصد از اشتغال ایجاد شده در سامانه رصد اشتغال برای روستاها بوده، گفت: «از یک میلیون اشتغال ایجاد ی، ۴۳۰ هزار فرصت شغلی به روستاها اختصاص دارد.» او ادامه داد: «امسال نیز در سامانه رصد اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۵۹۰ هزار فرصت شغلی جدید توسط دستگاه‌ها به ثبت رسیده که از این تعداد ۲۰۰ هزار کد ملی که خدمات اشتغال دریافت کرده‌اند در حوزه روستاها بوده که ۳۷ درصد را شامل می‌شود.» معاون وزیر کار با تأکید بر اینکه بستر سازی ایجاد اشتغال در روستاها یکی از سیاست‌های دولت سیزدهم است، گفت: «این آمارها نشان‌دهنده عزم و توجه دولت به حوزه روستاست. اختصاص منابع به روستاها تحت قانون اشتغال پایدار روستایی است. در این دولت بیش از ۳ هزار میلیارد تومان از منابع به طرح‌های اشتغالزایی اختصاص پیدا کرده است.» او با اشاره به اینکه در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ اشتغال پایدار روستایی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی پیگیری می‌شود، گفت: «در چند هفته آینده ۱۳ هزار میلیارد تومان تسهیلات ویژه به روستا تخصیص پیدا می‌کند که این رقم کمک قابل توجهی به اقتصاد روستا خواهد کرد.»

روستایی اما نیاز به تغییر اساسی رویکرد در سیاست گذاری و تعیین اهداف مرتبط دارد. در این ارتباط با وجود مشکلات آب و خاک در حوزه روستاها، تغییر رویه سنتی کارهای تولیدی و خدماتی با چالش مواجه می‌شود. به واسطه شکل گیری این مهم، مسائل راهبردی حوزه سکونت، اشتغال و کسب و کار در مناطق روستایی باید با تغییر رویه و رویکرد جدید توسط دولت‌ها دنبال شود و در دوره‌های مختلف تعیین راهبردهای اساسی به‌صورت دقیق، لازمه توفیق در این زمینه محسوب می‌شود.

او اضافه کرد: «توجه به روستا و اشتغال، کسب و کار و تولید این مناطق همچنان با رویه قدیم در حال پیگیری است و شرایط جدید حاکم بر فضای کشور از نظر ظرفیت‌ها و وضعیت فضای کسب و کار در مناطق مذکور آنچنان که باید مورد توجه قرار نگرفته است. این شرایط در واقع امکان احیای کسب و کارها و میزان خروجی و بهره‌وری در حوزه فعالیت روستایی را کاهش داده است.»

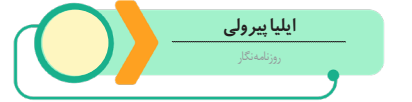
الزام مدیریت متمرکز تصمیم‌ساز

این کارشناس حوزه بازار کار بیان کرد: «البته ظاهراً نبود مدیریت واحد و متمرکز در روستاها نیز از طرف دولت به عنوان یکی از مشکلات و چالش‌های این حوزه شناخته شده است؛ به این معنا که در بخش‌های اجرایی روستاها امرآتی توسط شورا و دهیار صورت می‌گیرد که با اقدامات جهاد سازندگی و بخشداری‌ها دارای تفاوت‌هایی است. نکته اینجاست که وجود هم‌راستایی و تمرکز تصمیم‌گیری در حوزه کارهای مربوط به روستا، کارآمدی فعالیت‌های این مناطق را به اقداماتی کارآمد تبدیل می‌کند.»

او در ادامه افزود: «بنابر این همچنان راهبرد دقیق و مشخصی برای توسعه یا احیای کسب و کارهای قدیم روستایی در کشور شکل نگرفته است. البته به‌صورت استثنای آمارهای قابل توجهی در برخی مناطق روستایی در حوزه توسعه کسب و کارها وجود دارد، اما در راستای تصمیم‌سازی بخش توسعه روستایی نباید از تغییرات اساسی در حوزه صنایع کشاورزی، دامپوری و بومی

گزارش

روستاها به عنوان قطب تولیدی کشور شناخته می‌شوند و با هزینه کمتر، تولید و محصول بیشتری را با اشتغال بالا رقم می‌زنند. این مناطق ظرفیت بالایی برای راه‌اندازی کسب و کارهای مختلف به‌ویژه

در مدت دو سالی که از عمر دولت سیزدهم سپری می‌شود، نرخ بیکاری در روستاها ۱،۷ درصد کاهش یافته، ۴۰ درصد از خدمات اشتغالزایی دستگاه‌های اجرایی به سمت روستاها سوق داده شده و سطوح درآمدی روستاییان از محل صندوق بیمه روستایی با افزایش ۷۰ درصدی مواجه شده است. این گزاره‌ها در کنار سهم ۳۷ درصدی اشتغالزایی روستایی در شش ماهه اول امسال را نشان می‌دهد که یعنی روستاها مسیر رونق اقتصادی را پیدا کرده‌اند.

کسب و کارهای ایجاد شده در روستاها به خاطر سرمایه کم و بازدهی بالا دارای ماندگاری بیشتر و پایداری اشتغال هستند. محصولاتی که در روستاها تولید می‌شود به لحاظ ارگانیک بودن مورد توجه بسیاری از مردم قرار گرفته است. نه تنها در داخل کشور بلکه بخشی از تولید روستایی‌ها به سایر کشورهای جهان صادر می‌شود و بازارهای خوبی برای این کار اختصاص یافته است. قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی یکی از اسناد بالادستی در حمایت از تولید در روستاها است. بر این اساس دولت سیزدهم با ارائه سیاست‌های حمایتی و تشویقی از کارآفرینان ایجاد کننده اشتغال روستایی که منجر به رونق تولیدی و صنعتی می‌شوند، از طریق ارائه تسهیلات ویژه حمایت می‌کند.

اشتغال ۲۰۰ هزار روستایی در نیمه اول ۱۴۰۲

آمارهای سامانه رصد اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نشانگر رویکرد حمایتی دولت و دستگاه‌ها در ارائه خدمات به متقاضیان ایجاد اشتغال در روستاهاست. طبق گفته محمود کریمی بیانوند، معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۳۷ درصد از اشتغال ایجاد شده در شش ماهه اول امسال متعلق به روستاها بوده است. به عبارتی ۲۰۰ هزار روستایی در این

گزارش

آمار بالای مهاجرت از مناطق روستایی ناشی از تغییر شرایط جغرافیایی، توسعه نیافتن روستاها و جذابیت شهرنشینی در حالی در دهه‌های گذشته رخ داده که امروز رونق تولید و اشتغال در روستا به عنوان راهکار شکل گیری مهاجرت معکوس یا حداقل پیشگیری از ترک بیشتر روستاها توسط دولت‌ها و تصمیم‌سازان این حوزه دنبال می‌شود.

بر اساس وضعیت امروز حاکم بر تولید و اشتغال در مناطق روستایی، دلایل موج مهاجرت به شهرها در دهه‌های گذشته، سازوکارهای لازم جهت بازیابی نقش مولد روستا، امکان گسترش اشتغال و تولید در مناطق روستایی با استفاده از ظرفیت‌های موجود، وضعیت پیش روی کار و تولید روستایی و نهایتاً راهکارهای بهبود کسب و کار در مناطق مذکور و کاهش آمار مهاجرت نکاتی است که در گفت‌وگوی «آتیه‌نو» با حمید حاج اسماعیلی، کارشناس حوزه کسب و کار و تولید می‌خوانید.

«حمید حاج اسماعیلی» کارشناس حوزه کار در ارتباط با شکل گیری واقدمات دولت سیزدهم در حوزه اشتغال و تولید روستایی گفت: «صحبت‌ها پیرامون اقدامات حول محور اشتغال روستایی در دولت سیزدهم پرتنگ‌تر از دوره‌های گذشته مطرح و دنبال شده است. به مرور با طرح مسئله در ارتباط با توسعه صنعتی، موضوعات مرتبط با روستا از جمله اشتغالزایی در مناطق غیرشهری کمتر مورد توجه قرار گرفت. دولت سیزدهم اما با اصرار در ایجاد، گسترش و تحقق بخشی از اشتغال مورد نظر و برنامه‌ریزی شده از طریق تعاونی‌های روستایی، توجه بیشتر به مناطق روستایی را در دستور کار قرار داد.»

ضرورت تغییر رویکرد در سیاست گذاری حاج اسماعیلی ادامه داد: «کنکته اساسی در حوزه اشتغال گسترده